

CLIMATUL INTENS CONFLICTUAL ȘI VIOLENT DIN CADRUL FAMILIEI - GENERATOR DE TULBURĂRI EMOȚIONALE

Valentina Olărescu, conf., dr. psihol.,
UPSC "Ion Creangă"

Armand Cătălin Veleanovici, dr. psihol.,
DGASPC Sector 2 București

CZU 159.942-053.2+316.356.2

Abstract: *The paper deals with the problem of child abuse and the possible emotional disturbances that may arise in a conflictual familial environment. The application of psychological methods of finding and statistics confirms the presence of depression, anxiety, anger, post traumatic stress disorder and dissociation*

Keywords: *emotional disturbances, conflict climate, violent*

Problematika abuzului și neglijării copilului este majoră și globală, în toate țările lumii existând variate forme de manifestare a acesteia, uneori fiind înrădăcinată în practicile culturale, economice și sociale specifice. O mare parte din copiii aparținând diverselor societăți sunt victime ale violenței în propriul cămin. Mulți părinți, care ar trebui să-și protejeze copiii, nu iau nici un fel de măsuri atunci când actul de violență este comis de unul dintre membrii familiei. La nivel mondial, doar un număr de 16 țări au interzis cu desăvârșire pedepsele corporale asupra copiilor, astfel că marea majoritate a copiilor lumii nu sunt protejați împotriva lovirii, bătăilor sau umilirii de către proprii părinți. Mai mult, copiii sunt expuși violenței și în alte locuri în care ar trebui să se simtă protejați, cum sunt școlile, locurile de muncă (legale sau ilegale), sistemul judiciar. Conform raportărilor *UNICEF*, în peste 100 de țări este permisă lovirea copilului în unitățile școlare, iar în mai mult de 30 de state justiția poate decide aplicarea de pedepse corporale. Abuzul împotriva copiilor este privit în general ca un fenomen legat de mediul familial, de persoanele

din familia nucleară sau extinsă, menită să îngrijească copiii, sau de înlocuitorii acestora. Abuzul familial este comis de membrii familiei copilului, în special de către cei în care copilul are încredere, însărcinați cu îngrijirea copilului, ceea ce îl pune la polul opus față de abuzul societal și instituțional. P.J. Pecora. Literatura de specialitate [1] diferențiază trei mari categorii de abuz: *abuzul fizic*, *abuzul emoțional* și *abuzul sexual*. *Abuzul fizic* asupra copilului este recunoscută drept cea mai vizibilă formă de abuz. Ea dezvăluie acțiunea sau lipsa de acțiune (singulară sau repetată) din partea unui părinte sau a unei persoane aflată în poziție de răspundere, putere sau încredere care are drept consecință vătămarea fizică actuală sau potențială. Se poate manifesta sub multe forme: loviri, bătăi, scuturări, arsuri, ciupituri, mușcăături, sufocări, aruncări, legări, biciuiri, otrăviri, intoxicații. Semnele uzuale ale abuzului fizic sunt: contuziile (apărute de la lovituri, ciupituri, trântiri ale copilului etc.), arsurile, fracturile. *Abuzul emoțional* desemnează un comportament impropriu al adultului față de copil, ce constă în supunerea repetată a copilului la situații al căror impact emoțional depășește capacitatea sa de integrare psihologică, cu efecte negative asupra personalității în formarea acestuia, incluzând acele acte adresate copilului, capabile să-i afecteze sănătatea sau dezvoltarea fizică, mintală, spirituală, socială. *Abuzul sexual* presupune implicarea unui copil într-o activitate realizată cu intenția de a produce plăcere sau de a satisface nevoile unui adult sau ale unui alt copil, care, prin vârstă și dezvoltare, se află față de el într-o relație de răspundere, încredere sau putere. Activitatea de natură sexuală în care copilul este angajat depășește capacitatea sa de înțelegere. *Neglijarea* este fenomenul în cadrul căruia copilului nu îi sunt satisfăcute de către adult nevoile biologice, emoționale, de dezvoltare fizică și psihică, îi limitează accesul la educație. Ea pune în pericol dezvoltarea normală a copilului – dezvoltarea bio-psiho-socio-culturală – și, prin efectele grave pe care le produce, necesită intervenție promptă și adecvată.

Abuzul de orice fel și neglijarea pot modifica grav structura personalității copilului, iar dacă nu sunt depistate și tratate corespunzător, pot avea repercusiuni majore în timp, însoțind subiectul de-a lungul

întregii vieți. Semnele și simptomele ce apar după situația de abuz depind de mai mulți indici [2]: tipul de abuz; vârsta copilului în momentul comiterii abuzului; nivelul de comprehensiune al victimei; suportul post-abuz pe care îl primește de la rețeaua socială; caracteristicile personale ale victimei (vulnerabilitate, rezistență la stres); caracteristicile abuzului.

În timp, efectele abuzului se regăsesc la copil și adult într-un comportament cu dificultăți de adaptare și integrare socială. Aceste modificări sunt reprezentate de: tulburări de relaționare, adaptare și integrare socială (încetinire și întâzriere în dezvoltarea psihică, dificultăți de adaptare profesională, incapacitate de constituire a unui cuplu stabil, neconflictual); tulburări în sfera afectivă (impulsivitate, irascibilitate, violență; izolare socială; neîncredere în sine și în ceilalți; labilitate emoțională; autoculpabilizare; anxietate conjuncturală, legată de persoane, situații și fapte care au caracterizat situația de abuz); comportament autoagresiv (tentative suicidare, comportament autodistructiv, consum exagerat de alcool sau substanțe psihoactive); comportament agresiv față de alte persoane (agresivitate verbală sau acte violente propriu-zise); perpetuarea comportamentului abuzator; disfuncții în sfera sexuală (hipersexualitate, respingerea actului sexual sau tulburări în alegerea partenerului sexual, care pot merge până la pedofilie sau homosexualitate);

În urma studierii literaturii de specialitate pot fi subliniate unele aspecte privind abuzul și neglijarea copilului: abia în secolul XX fenomenul a fost definit ca atare și studiat; în prezent există în întreaga lume legislație specifică și organizații care se preocupă de protejarea copiilor aflați în situație de abuz și/sau neglijare; literatura de specialitate clasifică abuzul în trei categorii: abuz fizic, emoțional și sexual; de cele mai multe ori întâlnim în practică, la același copil, două sau mai multe forme de abuz, una dintre ele fiind dominantă; abuzul de orice fel și neglijarea produc modificări în structura psihică a copilului, au efecte atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, care, dacă nu sunt depistate la timp și tratate corespunzător, pot avea repercusiuni majore în timp, însoțind subiectul de-a lungul întregii vieți; au fost menționați

o serie de factori cauzali sau de risc ai abuzului și neglijării, dintre care cei mai frecvent întâlniți sunt cei intrafamiliali; majoritatea cercetărilor sunt de acord că, în urma evaluării copilului abuzat și neglijat, în funcție de tipul de abuz, pot apare tulburări de comportament, somn, alimentare și emoționale: depresie, anxietate, furie, disociere, stres; în unele cazuri, copiii abuzați și neglijati prezintă o simptomatologie ce poate permite stabilirea unui diagnostic DSM, fiind întâlnite simptome caracteristice pentru o serie de tulburări psihice, din categoria tulburărilor anxioase, afective, somatoforme, sau disociative; este de interes evaluarea consecințelor emoționale ale abuzului și neglijării asupra copilului, pentru a le putea ameliora printr-un program psihoterapeutic și a evita, astfel, influența pe termen lung a acestora asupra dezvoltării afective și a personalității victimei.

S-a realizat o cercetare cu scopul determinării tulburărilor emoționale la copiii în vârstă de 8 - 12 ani, consecință a abuzului și neglijării, a factorilor familiali de risc. În contextul experimentului, am avut de verificat următoarele ipoteze: 1. Presupunem că la copilul care a suferit o formă de abuz și neglijare apar o serie de tulburări emoționale; 2. Presupunem că există o serie de factori familiali de risc pentru apariția abuzului și neglijării, de natură psiho-socială și afectivă. În baza **ipotezelor**, am stabilit următoarele **obiective** pentru experimentul de constatare: analiza tulburărilor emoționale în cazul copiilor în vârstă de 8-12 ani, care au suferit o formă de abuz și neglijare; identificarea factorilor familiali de risc pentru abuzul și neglijarea copilului. În ceea ce privește factorii de risc ai abuzului și neglijării, am investigat o serie de caracteristici ale familiei de proveniență a copilului, urmărind: tipul de familie (organizată, dezorganizată), climatul familial, modelul educațional, situația materială, condițiile de locuit, nivelul de școlarizare și calificare ale părinților. Am urmărit, de asemenea, prezența unor boli grave fizice sau psihice ale membrilor familiei, existența unor persoane consumatoare de alcool sau droguri sau cu antecedente penale.

Studiul a fost realizat pe un lot de 103 de copii. Datele prezentate în *Figura 1* arată faptul că majoritatea copiilor investigați au prezentat două sau mai multe forme de abuz, una dintre ele fiind dominantă. Astfel, se observă că 28% dintre subiecții investigați au ca formă dominantă de abuz abuzul fizic (29 copii), 37% abuzul emoțional (38 copii), 3% abuzul sexual (3 copii), iar 33 copii, 32%, au suferit o formă de neglijare. În ceea ce privește frecvența formei de abuz și gravitatea acestuia, cei mai mulți copii, 86, au suferit o formă de abuz emoțional: 39 într-o formă ușoară, 24 – medie și 23 într-o formă gravă; un număr de 74 copii au suferit o formă de abuz fizic, dintre care 43 ușor, 14 mediu și 17 grav; 77 copii au fost neglijăți, 32 – ușor, 19 – mediu, iar 26 grav. Cele mai puține cazuri întâlnite au fost cele de abuz sexual, 6, dintre care 3 – grav, 1 - mediu și 2 într-o formă ușoară.

Pentru a identifica existența unor diferențe în cazul diverselor forme de abuz și neglijare în funcție de sex și de vârsta au fost analizate statistic rezultatele obținute. Am presupus că există diferențe între băieți și fete și în funcție de grupele de vârstă, în ceea ce privește gravitatea abuzului și neglijării. Prin aplicarea testului *U Mann - Whitney* se constată că nu există o diferență semnificativă în cazul diferitelor forme de abuz și neglijare în funcție de sex. De asemenea, aplicarea testului *Kruskal Wallis* nu a evidențiat diferențe semnificative statistic nici în funcție de grupa de vârstă.

Analiza datelor obținute privind familia de proveniență a copiilor abuzați și neglijăți se evidențiază faptul că dezorganizarea familiei nu este o cauză a abuzului și neglijării, aceste situații apărând atât în cadrul familiilor dezorganizate, cât și în cadrul celor organizate. Se constată predominanța climatului intens conflictual, în unele cazuri chiar violent. Stările conflictuale din cadrul familiei, pornind de la simplele certuri și neînțelegeri și până la diferite forme de violență, pot constitui abuz asupra copilului, de tip fizic sau emoțional. Ponderele familiilor în care se consumă frecvent și exagerat de mult alcool este crescută în cazul lotului analizat, fapt ce accentuează nivelul de violență. Părinții manifestă de cele mai

multe ori indiferență față de comportamentul copiilor, lipsă de control, dezinteres în cunoașterea activităților zilnice ale acestora și în ceea ce privește educația. Indiferența, lipsa de afectivitate în relația cu copilul, duc la carentarea afectivă a acestuia, fiindu-i neglijate nevoile emoționale și de comunicare. Un alt model educațional întâlnit deseori în cazul copiilor din lotul investigat este cel hiperautoritar, părinții mergând până la corecții fizice aplicate copiilor, aflați astfel în situație de abuz fizic. Este observat un număr mare de părinți fără ocupație, ceea ce afectează nivelul de venituri al familiei. De asemenea, nivelul de școlarizare și calificare profesională al părinților copiilor din lotul studiat este inferior, cu consecințe semnificative asupra educației pe care o oferă copiilor lor. De notat că peste jumătate din părinți nu au o ocupație stabilă. Nivelul material al familiilor copiilor aflați în situație de abuz sau neglijare este în general scăzut. Insuficiența bugetului, ca și dificultățile materiale obiective reprezintă condiții care afectează buna funcționare a grupului familial, conducând la tensiuni și conflicte, mai ales când o parte din bani sunt destinați cumpărării de băuturi alcoolice sau chiar droguri.

Aplicarea *TSCC* (Trauma Symptom Checklist for Children) a dus la identificarea simptomelor consecință a supunerii copiilor la o formă de abuz și neglijare.

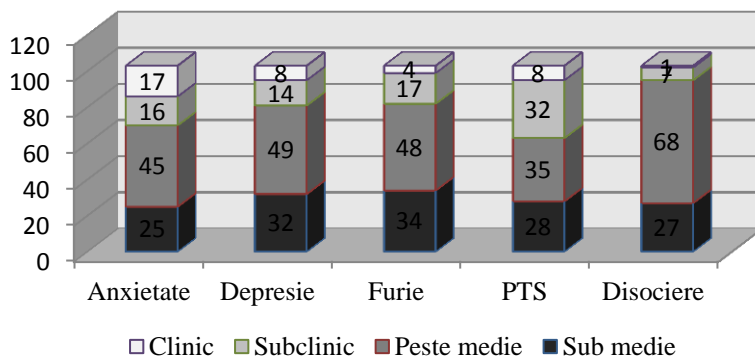

Figura 1. Rezultate obținute la aplicarea TSCC

Figura 1 prezintă frecvențele obținute la aplicarea *TSCC* (scoruri *T*), pe scale. Se observă că cel mai frecvent apar tulburările emoționale - depresie și anxietate, urmate de furie, simptome de stres posttraumatic și disociere, tulburările sexuale fiind caracteristice numai în cazul copiilor abuzați sexual.

Bibliografie:

1. Racolta, L. Despre abuzul asupra copilului. În: Revista învățământului preșcolar, Nr. 3-4/2008, București, p. 31 - 35.
2. Salvați Copiii. Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului, București, 2003. 180 p.

